

ಜೀವನದ ಲಯ

ಬದುಕು ಅಸ್ಥಿರವೆನ್ನುತ್ತೇವೆ. ಜಂಜಾಟದ ನಡುವೆ ಹೋರಾಟವೇ ಬದುಕಾಗಿ ಹೋಯಿತು ಎಂದು ಬೇಸತ್ತು ನುಡಿಯುತ್ತೇವೆ. ಎಲ್ಲೆಲ್ಲೂ ಏರುಪೇರು, ಗೊಂದಲ, ಸಮಸ್ಯೆ, ಅತಿರೇಕಗಳು ಕಣ್ಣಿಗೆ ರಾಚತೊಡಗುತ್ತವೆ. ಆಗ ಒಂದು ಕ್ಷಣ, 'ನಮ್ಮದಿ, ಶಾಂತಿ, ಸೌಖ್ಯ' ಗಳೆಲ್ಲ ಕೇವಲ ಪದಗಳಷ್ಟೇ. ಕೊನೆಯಿಲ್ಲದ ಅರಾಜಕತೆ, ಅವ್ಯವಸ್ಥೆ, ಗೊಂದಲಗಳೇ ವಾಸ್ತವ. ಎಲ್ಲ ಸುಂದರ ಕಲ್ಪನೆಗಳೂ ಕೇವಲ ಆಶಾವಾದವನ್ನು ಮೂಡಿಸುತ್ತ ಅವಾಸ್ತವ ಕನಸನ್ನು ಹುಟ್ಟುಹಾಕುತ್ತವೆ, ಅಷ್ಟೆ... ' ಎಂದು ಹಠಾಶೆಯಿಂದ ನಿಟ್ಟುಸಿರು ಬಿಡುತ್ತೇವೆ. ಇದು ಒಂದು ಹಂತದ ಭಾವನೆ.

ಇನ್ನೊಂದು ಕ್ಷಣ ನೋಡುತ್ತೇವೆ : ಎಲ್ಲ ಗೊಂದಲ, ಏರುಪೇರುಗಳ ನಡುವೆ ಕೆಲವರು ಅದೆಷ್ಟು ಶಾಂತವಾಗಿ, ಸಮಾಧಾನದಿಂದ ಇರುತ್ತಾರೆ! ಅವರನ್ನು ನೋಡುವಾಗ ಆಶ್ಚರ್ಯವಾಗುತ್ತದೆ. ಅವರಿಗೂ ಸಮಸ್ಯೆಗಳು ಇಲ್ಲವೆಂದಲ್ಲ. ದೈನಂದಿನ ಜೀವನದಲ್ಲಿ ಅವರೂ ಹೋರಾಡುತ್ತಾರೆ, ಒತ್ತಡ-ಉದ್ವೇಗಗಳಿಗೆ ಒಳಗಾಗುತ್ತಾರೆ. ಆದರೆ ಅವರಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲವೂ ಶಾಂತ, ನೀರವ. ಅದೇಕೆ? ಹಲವರು ಅರ್ಥವಾಗದೆ ಅಚ್ಚರಿಯಿಂದ ಅವರತ್ತ ನೋಡುತ್ತಾರೆ. ಅವರಂತಹ ಜನ ಕಡಿಮೆಯೆಂಬುದೇನೋ ನಿಜ. ಆದರೆ ಅವರಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲವೂ ಭಿನ್ನವೆಂಬುದು ಅತ್ಯಂತ ಸ್ಪಷ್ಟ. ಈ ಬಗೆಯ ವ್ಯತ್ಯಾಸವನ್ನು ಅರಿಯಬೇಕಾದರೆ, ಇಂಥ ಕೆಲವೇ ಮಂದಿ ಜನರ ಮನಃಸ್ಥಿತಿಯಂತಹದು, ಅವರ ಮನೋಭಾವ ಯಾವ ಬಗೆಯದು ಎಂಬುದನ್ನು ಅರ್ಥಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು.

ದೃಶ್ಯ ಜಗತ್ತಿನ ಹಿಂದಿರುವ ಮಾನಸಿಕ ಕ್ರಿಯೆ

'ನಾವು ಹೇಗೆ ಭಾವಿಸುತ್ತೇವೋ ಹಾಗೆ ಜಗತ್ತನ್ನು ಕಾಣುತ್ತೇವೆ' ಎಂಬ ಮಾತೊಂದಿದೆ. ನಾವು ಸಿಟ್ಟಿಗೆದ್ದಾಗ ಇಡೀ ಜಗತ್ತೇ ಅನರ್ಥಕಾರಕವೆಂದು ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ; ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ಸುಟ್ಟುಬಿಡಬೇಕೆನಿಸುತ್ತದೆ. ಮನಸ್ಸು ಶಾಂತವೂ, ಉತ್ಸಾಹಭರಿತವೂ ಆಗಿದ್ದಾಗ ಜಗತ್ತೇ ಆನಂದದ ಮನೆಯಾಗಿರುವಂತೆ, ಎಲ್ಲೆಲ್ಲೂ ಸುಂದರ ಪುಷ್ಪಗಳೇ ತುಂಬಿಕೊಂಡಿರುವಂತೆ ಅನಿಸುತ್ತದೆ. ಅದೇರೀತಿ, ಶೋಕಸಾಗರದಲ್ಲಿ ಮುಳುಗಿದ್ದಾಗ ಪ್ರಪಂಚವೆಲ್ಲವೂ ಕಣ್ಣೀರು ಸುರಿಸುತ್ತಿರು

ವಂತೆ ಭಾಸವಾಗುತ್ತದೆ. ಇಷ್ಟರಿಂದ ತಿಳಿದುಬರುವ ವಿಷಯ ಏನು : ನಮ್ಮ ಮನಃಸ್ಥಿತಿ ಹೇಗೋ, ಹಾಗೆ ಜಗತ್ತು ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ಎಲ್ಲ ಗೊಂದಲ, ಸಂಘರ್ಷ, ದ್ವಂದ್ವಗಳೆಲ್ಲ ಇರುವುದು ನಮ್ಮ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲೇ ಎಂದಾಯಿತು. ಆದರೆ ಈ ಅಭಿಪ್ರಾಯ ಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಸತ್ಯವಲ್ಲ. ಬಾಹ್ಯಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿ ದ್ವಂದ್ವ, ಗೊಂದಲಗಳು ಇಲ್ಲವೆಂದು ಹೇಗೆ ಹೇಳಲಾದೀತು? ಪ್ರಪಂಚದ ಯಾವ ಭಾಗವನ್ನೇ ನೋಡಿದರೂ ಸದಾಚಾರ-ದುರಾಚಾರ, ಆನಂದ-ದುಃಖ, ಸ್ವಚ್ಛತೆ-ಕೊಳಕು, ವ್ಯವಸ್ಥೆ-ಅವ್ಯವಸ್ಥೆ ಇತ್ಯಾದಿ ದ್ವಂದ್ವಗಳನ್ನು ಕಾಣುತ್ತೇವೆ. ಎಲ್ಲವೂ ನಮ್ಮ ಮನಸ್ಸನ್ನೇ ಅವಲಂಬಿಸಿದ್ದರೆ, ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಈ ತೊಂದರೆಗಳು ಇರಲಾರವು ಎಂದೇ ಹೇಳಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ವಾಸ್ತವಿಕ ಸ್ಥಿತಿ ಹಾಗಿಲ್ಲವಲ್ಲ. ನಾವು ಎಷ್ಟು ಗೊಂದಲಕ್ಕೊಳಗಾಗುತ್ತೇವೋ, ಜಗತ್ತೂ ಅಷ್ಟೇ ಗೊಂದಲಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದೆ ಎಂಬುದು ಸತ್ಯ. ಆದ್ದರಿಂದ ಮನಸ್ಸೇ ಎಲ್ಲದಕ್ಕೂ ಮೂಲ ಎಂದು ಸಂಪೂರ್ಣ ಹೊಣೆಗಾರಿಕೆಯನ್ನು ಅದಕ್ಕೆ ಹೊರಿಸಿ ಬಿಡುವುದೂ ಸೂಕ್ತವಲ್ಲ. ಇಂಥ ಗೊಂದಲಮಯ ಬದುಕಿಗೆ ಕಾರಣವನ್ನು ಹೇಗೆ ಕಂಡುಕೊಳ್ಳೋಣ?

ಬದುಕಿನ ಲಯ

ಕಾವ್ಯ, ಸಂಗೀತಗಳಲ್ಲಿ ಬಳಕೆಯಾಗುವ 'ಲಯ'ವೆಂಬ ಕಲ್ಪನೆಯನ್ನು ಜೀವನಕ್ಕೂ ಅನ್ವಯಿಸಿಕೊಂಡು ನೋಡಬಹುದು. 'ಲಯ'ವೆಂದರೆ ಗತಿ, ಒಂದೇ ಕಾಲಮಿತಿಯ ಪುನರಾವರ್ತನೆ, ಸಮಾನ ಅಂಶಗಳ ಮುಂದುವರಿಕೆ - ಹೀಗೆಲ್ಲ ವಿವರಿಸಬಹುದು. ಹಾಡು ಕೇಳುವವರಿಗೆ, ಕವಿತೆ ಓದುವವರಿಗೆ ಲಯವೆಂದರೆ ಏನೆಂದು ಗೊತ್ತೇ ಇದೆ. ಮಟ್ಟು, ಛಂದಸ್ಸು, ತಾಳ ಎಂದೆಲ್ಲ ಕರೆಯುವುದು ಲಯವನ್ನೇ. ಕೆಲವೊಮ್ಮೆ ನಿಯಮಿತ ಗತಿಯ ಪುನರಾವರ್ತನೆಯನ್ನು ಮೀರಿ ಆಂತರಿಕವಾಗಿ ಅರಿವಿಗೆ ಬರುವ ಒಂದು ಬಗೆಯ ಆವರ್ತನೆ, ಸಮತೋಲನ ಇವನ್ನೂ 'ಲಯ'ವೆನ್ನುತ್ತೇವೆ. ('ಲಯ'ವೆಂದರೆ 'ವಿಲೀನವಾಗುವುದು' ಎಂಬ ಅರ್ಥವೂ ಇದೆ. ಇಲ್ಲಿ ಈಗ ಅದು ಪ್ರಸ್ತುತವಲ್ಲ; ಆದರೆ ತಾತ್ತ್ವಿಕವಾಗಿ ಅದು ಮುಖ್ಯವಾಗುತ್ತದೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ ನೋಡೋಣ.)

ಬದುಕಿನ ಲಯವನ್ನು ಕಂಡುಕೊಂಡವರಲ್ಲಿ ಗೊಂದಲ, ಸಂಘರ್ಷಗಳನ್ನು ಮೀರಿ ನಿಲ್ಲುವ ಶಾಂತ ಮನಃಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ಕಾಣುತ್ತೇವೆ. ಅವರು ಹೊರಗಣ ಜಗತ್ತಿನ ಎಲ್ಲ ಅಸಮತೋಲನದ ನಡುವೆ ಕೂಡ ಸಮರ್ಪಕವಾದ ಲಯವನ್ನು ಕಾಣುತ್ತಾರೆ; ಅಂತೆಯೇ ತಮ್ಮ ಅಂತರಂಗದಲ್ಲೂ ನಿರಂತರ ಲಯವನ್ನು ಸಾಧಿಸುತ್ತಾರೆ. ಜಗತ್ತಿನಿಂದ ನಮ್ಮ ಅಂತರಂಗವೂ, ಅಂತೆಯೇ ನಮ್ಮ ಅಂತರಂಗದಿಂದ ಹೊರಜಗತ್ತೂ ಪ್ರಭಾವಿತವಾಗುತ್ತವೆ ಎನ್ನುವುದು ಎಲ್ಲರ ಗಮನಕ್ಕೆ ಬರುವ ವಿಚಾರ. ಬಾಹ್ಯ-ಅಂತರಂಗಗಳೆರಡೂ ಪರಸ್ಪರ ಭಿನ್ನವಾಗಿದ್ದರೂ ಅವುಗಳ ನಡುವೆ ಯಾವಾಗಲೂ ಕೊಡು-ಕೊಳ್ಳುವಿಕೆ ನಡೆಯುತ್ತಿರುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ತಾತ್ಕಾಲಿಕವಾಗಿಯೂ, ವಾಸ್ತವಿಕವಾಗಿಯೂ ಬಾಹ್ಯ-ಅಂತರಂಗಗಳು ಬೇರೆಯಲ್ಲ; ಆದರೆ ಹಾಗೆ ಕಂಡುಬರುತ್ತವೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ಮನಃಸ್ಥಿತಿಗೆ ಅನುಗುಣವಾಗಿ ಜಗತ್ತು ಬದಲಾಗುತ್ತದೆ; ಜಗತ್ತಿನ ಸ್ಥಿತಿ-ಗತಿಗೆ ಅನುಗುಣವಾಗಿ ಮನಸ್ಸೂ ಬದಲಾಗುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ಮನುಷ್ಯನು ಇವೆರಡನ್ನೂ ಮೀರಿದ ಅಸ್ತಿತ್ವ ಹೊಂದಿದ್ದಾನೆ. ವ್ಯಕ್ತಪ್ರಪಂಚ, ಮಾನಸಿಕ ಪ್ರಪಂಚ ಇವುಗಳನ್ನು ಮೀರಿದ ಅವನ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವವು ತನ್ನ ನಿಜವಾದ ನೆಲೆಯನ್ನು ಅರಿತುಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ಆ ಅರಿವೇ ಬದುಕಿನ ಲಯವನ್ನು ಕಂಡುಕೊಳ್ಳುವಂತೆ ಮಾಡುತ್ತದೆ. ಆಗ ಮನಸ್ಸು ನಲಿಯುತ್ತದೆ, ಜಗತ್ತು ಲಯಬದ್ಧವಾಗಿ ಹೆಜ್ಜೆ ಹಾಕುತ್ತದೆ.

ಹಾರುವ ಹಕ್ಕಿಯ ಲಯ

ಆದರೆ ನಮ್ಮ ನಮ್ಮ ನಿಜದ ನೆಲೆಯನ್ನು ಕಂಡುಕೊಳ್ಳುವುದು, ಬದುಕಿನ ಲಯವನ್ನು ಅನುಭವಿಸುವುದು ಸುಲಭದ ಮಾತಲ್ಲ. ಅದೊಂದು ಸುದೀರ್ಘವಾದ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆ. ಹಕ್ಕಿಯೊಂದು ಆಗಸದಲ್ಲಿ ಎಷ್ಟೊಂದು ಆನಂದದಿಂದ ಹಾರಾಡುತ್ತದೆ! ಆದರೆ ಹಾರಾಟದ ಸುಖವನ್ನು ನೋಡಿ ಆನಂದಿಸದವರು ಯಾರು? ಆದರೆ ಅದು ಹಾರುವುದನ್ನು ಕಲಿತ ಬಗೆ ಹೇಗೆ? ಅದೆಷ್ಟು ಹೋರಾಟಗಳನ್ನು ಮಾಡಿರಬೇಕು — ಎಷ್ಟು ಬಾರಿ ಮುಗ್ಗಿಸಿ ಬಿದ್ದು, ಏಟು ತಿಂದಿರಬೇಕು! ಹಕ್ಕಿ ಹಾರಾಡಲು ಕಲಿಯುವ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಯನ್ನು ನಾವು ಗಮನಿಸಬೇಕು. ಈ ಮೂಲಕ ಲಯವನ್ನರಿಯುವ ಸುದೀರ್ಘ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆ ಎಂಥದೂ ಎಂಬುದನ್ನು ಅರಿತುಕೊಳ್ಳೋಣ.

ಹಕ್ಕಿಯ ದೇಹಕ್ಕೊಂದು ಭಾರವಿದೆ. ಅದನ್ನು ಆಕಾಶದಲ್ಲಿ ಎತ್ತಿ ಹಿಡಿಯಬೇಕು. ಸಮತೋಲನ ತಪ್ಪದಂತೆ ಎರಡೂ ರೆಕ್ಕೆಗಳನ್ನು ಬಿಡಿಯುತ್ತ, ಗಾಳಿಯನ್ನು ತಳ್ಳುತ್ತ ಅದು ಎತ್ತರಕ್ಕೆ ಹಾರಬೇಕು. ಯಾವ ಹಕ್ಕಿಗೂ ಮರಿಯಾಗಿರುವಾಗ ರೆಕ್ಕೆ ಮೂಡಿರುವುದಿಲ್ಲ; ಹಾರಲಂತೂ ಕಲಿತಿರಲು ಸಾಧ್ಯವೇ ಇಲ್ಲ. ರೆಕ್ಕೆಗಳು ಮೂಡಿ, ಬಲಿತು, ತಾಯಿ ಹಕ್ಕಿಯನ್ನು ನೋಡುತ್ತ ಹಾರಲು ಕಲಿತು, ಹಲವು ಬಾರಿ ಬಿದ್ದು ಮೈ ಕೈ ಗಾಯ ಮಾಡಿಕೊಂಡು, ಕ್ರಮೇಣ ಹಕ್ಕಿಯು ಹಾರುವ ಕಲೆಯನ್ನು ರೂಢಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತದೆ. ದೇಹದ ಭಾರ, ವಾಯುವಿನ ಚಲನೆ, ರೆಕ್ಕೆಗಳ ಬೀಸುವಿಕೆ, ಸಮತೋಲನವನ್ನು ಕಂಡುಕೊಳ್ಳುವುದು ಇವೆಲ್ಲ ಸೇರಿದಾಗಲೇ ಅಲ್ಲಿ

ಒಂದು ಲಯ ನಿರ್ಮಾಣವಾಗುತ್ತದೆ. ಆ ಲಯದಲ್ಲಿ ಹಕ್ಕಿ ತನ್ನ ಬಲವನ್ನು ಪ್ರಯೋಗಿಸಿ ಮುನ್ನುಗ್ಗಿದಾಗಲೇ ಅದು ಹಾರಾಡಲು ಕಲಿಯುತ್ತದೆ. ಇದೇ ರೀತಿ ಈಜುವ ಕಲೆ, ಸೈಕಲ್ ತುಳಿಯುವುದು ಮೊದಲಾದವನ್ನು ನಾವು ಕಲಿಯುತ್ತೇವೆ. ಇದೇ ಸಮತೋಲನ — ಅದನ್ನು ಕಂಡುಕೊಳ್ಳುವುದೇ ಕಲಿಕೆ. ಯಾವ ಕಡೆಗೆ ವಾಲಿದರೂ ಬೀಳುವುದು ತಪ್ಪದು. ಲಯವಾದರೂ ಅಷ್ಟೇ - ನಿಯಮಿತ ಕಾಲಾವಧಿಯ ಮಿತಿಯಲ್ಲಿ ಇದ್ದರೆ ಅದು ಲಯ. ಕವಿತೆಯಾಗಿರಲಿ, ಸಂಗೀತವಾಗಿರಲಿ, ಆ ಲಯಕ್ಕೆ ಬದ್ಧವಾಗಿ ಮುಂದೆ ಸಾಗಿದರೆ ಎಲ್ಲವೂ ಸಹಜ. ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಎಲ್ಲವೂ ಏರುಪೇರು.

ಜೀವನ ಗತಿ, ಸಮತೋಲನ

ಜೀವನದ ಗತಿಯಲ್ಲಿ ಇಂಥದೇ ಒಂದು ಕಲಿಕೆಯಿದೆ. ಹಲವು ಬಾರಿ ಬೀಳುತ್ತೇವೆ, ಏಳುತ್ತೇವೆ. ಬಿದ್ದಷ್ಟೂ, ನೋವು ತಿಂದಷ್ಟೂ ನಾವು ಜಾಗರೂಕರಾಗುತ್ತೇವೆ. ಮತ್ತೆ ಬೀಳದಂತೆ, ಸಮತೋಲನದಿಂದ ಸಾಗಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸುತ್ತೇವೆ. ಆದರೆ ಸರಿಯಾದ ಲಯ ಸಿಗುವುದು ಯಾವಾಗ? ಎಲ್ಲ ಏರುಪೇರು, ಧ್ವಂಸ, ಗೊಂದಲಗಳ ನಡುವೆ ಸಮತೋಲನ ಸಾಧಿಸಿದಾಗ. ಧ್ವಂಸ, ಏರುಪೇರು ಎನ್ನುವುದು ಪ್ರಕೃತಿಯ ಗುಣ. ಪ್ರಪಂಚದ ಎಲ್ಲೆಡೆ, ಎಲ್ಲ ವಸ್ತುಗಳಲ್ಲಿ, ಎಲ್ಲ ಕ್ರಿಯೆಗಳಲ್ಲಿ ಈ ಅಸಮತೋಲನ ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ. ಅವು ಹಾಗಿರುವುದರಿಂದಲೇ ಪ್ರಪಂಚ ಮುಂದೆ ಸಾಗುತ್ತದೆ. ಮತ್ತೆ ಮತ್ತೆ ಪುನರಾವರ್ತಿಸುವ ಪ್ರಪಂಚದ ವಿದ್ಯಮಾನಗಳಲ್ಲಿ, ಹಲವು ಬಗೆಯ ಕ್ರಿಯೆಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದು ಬಗೆಯ ಸೂಕ್ಷ್ಮ ಸಮತೋಲನ, ಲಯ ಅಡಗಿದೆ. ಧ್ವಂಸ-ಅಸಮತೋಲನಗಳಲ್ಲಿರುವ ವಿರುದ್ಧ ಶಕ್ತಿಗಳನ್ನು ಹಿಡಿದಿಟ್ಟಿರುವುದೇ ಆ 'ಲಯ'. ಅದನ್ನು ಅರಿತ ಮಾನವನು ಧ್ವಂಸಗಳನ್ನು ಮೀರುತ್ತಾನೆ, ಅಸಮತೋಲನವನ್ನು ಮೆಟ್ಟಿ ನಿಲ್ಲುತ್ತಾನೆ. 'ಆತ್ಮದಲ್ಲಿರುವ ಅವನನ್ನು ಯಾವ ವಿವೇಕಿಗಳು ನೋಡುತ್ತಾರೆಯೋ, ಅವರಿಗೇ ಶಾಶ್ವತವಾದ ಶಾಂತಿ, ಇತರರಿಗಿಲ್ಲ' ಎಂಬ ಉಪನಿಷತ್ತಿನ (ಕಠ., ೫.೧೩) ಮಾತಿನಂತೆ, ಅವನು ಎಲ್ಲೆಡೆ ಲಯವನ್ನೇ ಅನುಸರಿಸುತ್ತ ಶಾಂತಿಯನ್ನು ಕಾಣುತ್ತಾನೆ. ಜೀವನವನ್ನು ಕುರಿತ ಈ ವಿಚಾರ ಹಕ್ಕಿಯ ಚಲನೆ, ಸೈಕಲಿನ ಬ್ಯಾಲೆನ್ಸಿನಂತೆ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಕಾಣುವಂತಹದಲ್ಲ; ಅದು ಸೂಕ್ಷ್ಮವಾದ ಸಂಗತಿ. ತಾತ್ಕಾಲಿಕತೆ, ವೇದಾಂತ, ಚಿಂತನೆಗಳು ಈ ಸೂಕ್ಷ್ಮ ಸಂಗತಿಯನ್ನು ಅರಿಯುವ ಪ್ರಯತ್ನವಷ್ಟೇ. ಮುಂದಿನ ಪ್ರಶ್ನೆ: ಜೀವನದ ಲಯವನ್ನು ಕಾಣುವ ಬಗೆ ಹೇಗೆ?

ಗೀತೆಯಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುವ 'ಸುಖದುಃಖಗಳನ್ನೂ ಲಾಭ-ನಷ್ಟಗಳನ್ನೂ ಸಮಾನವಾಗಿ ಭಾವಿಸಿಕೊಂಡು ಯುದ್ಧಮಾಡಲು ಸನ್ನದ್ಧನಾಗು' (೨.೩೮) ಎಂಬ ಮಾತಿನಲ್ಲಿ ಜೀವನದ ಸಮಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ಕಂಡುಕೊಳ್ಳುವ ವಿಧಾನವನ್ನು ಹೇಳಲಾಗಿದೆ. ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಎಲ್ಲರೂ ಸುಖವನ್ನೇ ಬಯಸುತ್ತಾರೆ; ತಮಗೆ ಹಿತವಾದುದೇ ಆಗಬೇಕೆಂದು ನಿರೀಕ್ಷಿಸುತ್ತಾರೆ. ಆದರೆ ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿ ನಡೆಯುವ ಆಗು ಹೋಗುಗಳಿಗೆ ಅನಂತ ಸಾಧ್ಯತೆಗಳಿವೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ಒಂದನ್ನು

ಬಯಸಿ ಇನ್ನೊಂದನ್ನು ಪಡೆಯುವಾಗ ಉಂಟಾಗುವ ದುಃಖ, ನಿರಾಸೆ, ಭ್ರಮನಿರಸನ ಇವುಗಳನ್ನು ಹೇಗೆ ನಿವಾರಿಸುವುದು? ಏನನ್ನೂ ಬಯಸದೆ, ಸರ್ವವನ್ನೂ ತ್ಯಾಗ ಮಾಡುತ್ತ ಜೀವಿಸುವ ವಿಧಾನ ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಹೇಳಿದ್ದಲ್ಲ. ಆದ್ದರಿಂದ ಸುಖ-ದುಃಖವೇ ಮೊದಲಾದ ದ್ವಂದ್ವಗಳನ್ನು ಸಮಾನವಾಗಿ ಸ್ವೀಕರಿಸುವುದೇ ಎಲ್ಲ ಸಂಕಟಗಳನ್ನೂ ಮೀರಿಹೋಗಲು ಉಪಾಯ. ಎಲ್ಲ ಏರುಪೇರುಗಳನ್ನೂ ದಾಟಿಹೋಗಿ ಶಾಂತಿಯ, ಆನಂದದ ಬಾಳನ್ನು ನಡೆಸಲು ಇದೇ ಅತ್ಯಂತ ಸುಲಭ ಹಾಗೂ ಯೋಗ್ಯವಾದ ಮಾರ್ಗ.

ಮಾನವನಲ್ಲಿರುವ ವಿಶೇಷ ಗುಣವೇ ಅವನ ಬುದ್ಧಿಶಕ್ತಿ. ಅಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲದೆ, ಅವನು ಸ್ವತಂತ್ರವಾಗಿ ಆಲೋಚಿಸಿ, ಚಿಂತಿಸಿ, ವಿಶ್ಲೇಷಿಸಿ ಹೊಸ ಹೊಸ ಸಂಗತಿಗಳನ್ನು ಕಂಡುಕೊಳ್ಳಬಲ್ಲ. ನಮ್ಮ ಸುತ್ತಮುತ್ತಲಿನ ಜನರ ನಡುವೆ ಎಲ್ಲೋ ಕೆಲವರು ಜೀವನದ ಲಯವನ್ನು ಕಂಡುಕೊಂಡವರು ಇದ್ದೇ ಇರುತ್ತಾರೆ. ಅವರು ವೇದಾಂತಿಗಳಾಗಬೇಕಿಲ್ಲ, ಬುದ್ಧಿಜೀವಿಗಳಾಗಬೇಕಿಲ್ಲ, ತಮ್ಮೊಳಗಿನ ಹಲವು ಬಗೆಯ ಅರಿವಿನ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಗಳಿಂದ ಅವರು ಜೀವನದ ಲಯವನ್ನು ಕಂಡುಕೊಂಡಿರುತ್ತಾರೆ. ಅವರನ್ನು ದ್ವಂದ್ವಗಳು ವಿಚಲಿತಗೊಳಿಸಲಾರವು. ಅವರು ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ಸಮಾನವಾಗಿ ಸ್ವೀಕರಿಸುವ ಮನಃಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ರೂಢಿಸಿಕೊಂಡಿರುತ್ತಾರೆ. ಎಲ್ಲ ನೋವುಗಳನ್ನೂ ನುಂಗಿಕೊಳ್ಳುವ, ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಅನುಭವವನ್ನೂ ದೂರದಿಂದ ನೋಡುವ, ಸುಖ-ದುಃಖಗಳ ನಡುವೆ ಶಾಂತ ಭಾವವನ್ನು ಸಾಧಿಸುವ ಮನೋಭಾವ ಅವರಲ್ಲಿ ಕಂಡು ಬರುತ್ತದೆ. 'ಯಾರು ಸ್ವಾಮಿ ಅಂಥವರು? ಸಾವಿರಕ್ಕೆ ಒಬ್ಬರಾದರೂ ಇದ್ದಾರೇನು?' ಎಂದು ಹುಬ್ಬೇರಿಸುವ ಮಂದಿ ಇದ್ದೇ ಇರುತ್ತಾರೆ. ಆದರೆ ತುಸು ಕಣ್ಣು ತೆರೆದು ನೋಡಬೇಕು; ಎಲ್ಲೋ ಒಬ್ಬರು ಸಿಕ್ಕೇ ಸಿಗುತ್ತಾರೆ. ಹಳ್ಳಿಯ ವೃದ್ಧೆಯರಿರಲಿ, ಅಂಗಡಿಯಲ್ಲಿ ವ್ಯಾಪಾರ ಮಾಡುವ ಮಧ್ಯವಯಸ್ಕನಿರಲಿ, ಸುಶಿಕ್ಷಿತ ಸರ್ಕಾರಿ ನೌಕರನಿರಲಿ - ಸ್ಥಾನಮಾನ, ಅಂತಸ್ತುಗಳ ಭೇದ ಎಲ್ಲದೆ, ಎಲ್ಲೋ ಒಬ್ಬತ್ತ ಈ ಲಯವನ್ನು ಅರಿತಿರುತ್ತಾನೆ. ಅವನನ್ನು ಗುರುತಿಸುವ ಕಣ್ಣು ಮಾತ್ರ ನಮ್ಮದಾಗಿರಬೇಕು.

ಲಯರಹಿತ ಸ್ಥಿತಿ

ಯಾವುದೇ ವಸ್ತು ನಮಗೆ ಗೋಚರವಾಗಬೇಕಾದರೆ ಅಲ್ಲಿ ಆಕಾರ, ಗುಣ, ಚಲನೆ ಇತ್ಯಾದಿಗಳಿರಬೇಕು. ಇವೆಲ್ಲವೂ ಸೀಮಿತತೆಯನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸುವ ಅಂಶಗಳು. ತಾತ್ಕಾಲಿಕವಾಗಿ ಇವನ್ನೇ 'ನಾಮ-ರೂಪ-ಕ್ರಿಯೆ' ಎಂದು ಕರೆದರು. ಇವುಗಳನ್ನು ಮೀರಿದರೆ ನಾವು ಏನನ್ನೂ ಗ್ರಹಿಸಲಾರವು. ಉದಾಹರಣೆಗೆ: ಚೆಂಡು. ಅದರ ಆಕಾರವೇನು? ಕೆಂಪು ಬಣ್ಣ, ದುಂಡಗಿನ ಆಕೃತಿ, ರಬ್ಬರ್ ನಿಂದ ತಯಾರಿಸಿದ್ದಾರೆ, ಮೃದುವಾಗಿದೆ - ಇತ್ಯಾದಿ. ಈ ಎಲ್ಲ ಗುಣಗಳನ್ನು ಒಂದೊಂದಾಗಿ ಕಳೆದರೆ, ಅದನ್ನು 'ಚೆಂಡು' ಎನ್ನಲಾಗದು. ಅದು ಅಗೋಚರವಾಗಿಬಿಡುತ್ತದೆ.

ಇದೇ ರೀತಿ ಲಯದ ವಿಚಾರ ಕೂಡ. ಕಾಲದಿಂದ, ಗತಿಯಿಂದ ಬದ್ಧವಾದ ಲಯವು ತನ್ನ ನಿಯಮಿತ ಆವರ್ತನೆಯನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಂಡರೆ ಆಗುವುದು ಲಯರಹಿತ ಸ್ಥಿತಿ (ಅಂದರೆ, 'ತಾಳ ತಪ್ಪುವುದು'). ಆದರೆ ಲಯಬದ್ಧವಾದ ಗತಿಯಲ್ಲೇ ಮುಂದುವರಿಯುತ್ತ, ಒಂದು ರೀತಿಯ ಸಮಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ತಲುಪುವುದು ಸಾಧ್ಯ. ಅದನ್ನು 'ವಿಲಯ ಸ್ಥಿತಿ' ಎನ್ನಬಹುದು - ಲಯವೆಲ್ಲವೂ ಒಂದು ಬಗೆಯ ಏಕತೆಯಲ್ಲಿ ಕರಗಿಹೋಗುವ, ವಿಲೀನವಾಗುವ ಸ್ಥಿತಿ. ಲಯ ಅಥವಾ ತಾಳವೇ ಇಲ್ಲದ ಸ್ಥಿತಿಗೂ, ತಾಳದಲ್ಲೇ ಮುಂದುವರಿಯುತ್ತ ಅದನ್ನು ಮೀರಿ ಹೋಗುವ ಸ್ಥಿತಿಗೂ ಇರುವ ವ್ಯತ್ಯಾಸವನ್ನು ಗಮನಿಸಬೇಕು. ಇದನ್ನೇ ಛಂದಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ, ನೃತ್ಯದಲ್ಲಿ ಅಳವಡಿಸಿಕೊಂಡು ನೋಡಬಹುದು. ಹೀಗೆ ಮಿತಿಯನ್ನು ಮೀರಿದ, ಅತೀತ ಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ತಲುಪುವುದು ಹೇಗೆ?

ಅದೊಂದು ಬಗೆಯ ಅನುಭೂತಿ. ಕಲೆ, ಸಾಹಿತ್ಯ, ನೃತ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಅನುಭವಕ್ಕೆ ಬರುವ ತಲ್ಲಿನ ಅವಸ್ಥೆ ವಾಸ್ತವಿಕ ಪ್ರಪಂಚದ ಮಿತಿಯಲ್ಲೇ ಗ್ರಾಹ್ಯವಾಗುವುದು; ಜೀವನದ ವಿವಿಧ ಅನುಭವಗಳೂ ಇದೇ ರೀತಿ. ಆದರೆ ಜೀವನದ ಲಯವೆಂಬುದು ಈ ಗ್ರಾಹ್ಯ ಜಗತ್ತಿನ ಹಿಂದಿರುವ ಸೂಕ್ಷ್ಮಸ್ಥಿತಿಯೆಂಬುದನ್ನು ಮತ್ತೆ ನೆನಪಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ಸಮತ್ವ, ಶಾಂತಿ, ಆನಂದಗಳನ್ನು ಹೊರಹೊಮ್ಮಿಸಬಲ್ಲ ಶಕ್ತಿ ಇದಕ್ಕಿದೆ. ಇದರ ಆಳದಲ್ಲಿ ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ತತ್ತ್ವವಿದೆ, ಏಕತೆಯನ್ನು ಸಾರುವ ಆಳವಾದ ಭಾವವಿದೆ. ಇಂಥ ಸೂಕ್ಷ್ಮ ವಿಚಾರವನ್ನು ಕಂಡುಕೊಂಡ ವ್ಯಕ್ತಿ ಇನ್ನೂ ಆಳಕ್ಕಳಿಯಬೇಕು; ಅಖಂಡ ಸತ್ಯದ ದರ್ಶನ ಮಾಡಬೇಕು. ಆಗ ಲಯದ ಗತಿಯೆಲ್ಲವೂ ಅಖಂಡದಲ್ಲಿ ವಿಲೀನವಾಗುವುದು; ತಾನದ ನರ್ತನವೆಲ್ಲವೂ ನಾದದ ಏಕತೆಯಲ್ಲಿ ನೆಲೆನಿಲ್ಲುವುದು. ಹಕ್ಕಿಯ ಹಾರುವಿಕೆ, ಈಜಾಡುವ ಕ್ರಿಯೆ, ಸೈಕಲ್ ತುಳಿಯುವುದು ಇವೆಲ್ಲ ಆರಂಭದಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ಕಠಿಣ. ಚೆನ್ನಾಗಿ ಅಭ್ಯಾಸವಾದ ಮೇಲೆ ಎಲ್ಲವೂ ಲೀಲಾಜಾಲ, ಅದೊಂದು ಬಗೆಯ ಆನಂದ. ಅಲ್ಲಿ ಬೀಳುವ ಭಯವಿಲ್ಲ, ಸಮತೋಲನ ತಪ್ಪುವ ಪ್ರಮೇಯವೇ ಇಲ್ಲ. ಯಾವುದೇ ಶ್ರಮವಿಲ್ಲದೆ ಎಲ್ಲವೂ ಸಹಜ; ಕ್ರಿಯೆ ನಡೆಯುತ್ತಿದೆ ಎಂದೇ ಅನಿಸದು. ಅದರಲ್ಲೊಂದು ಲಯವಿದೆ ಎಂಬ ಅರಿವೂ ಇರಲಾರದು. ಇದೇ 'ಲಯದಾಚಿನ್' ಸ್ಥಿತಿ. ಜೀವನದಲ್ಲೂ ಹೀಗೆಯೇ. ಬದುಕಿನ, ಪ್ರಪಂಚದ ಆಳದಲ್ಲಿ ಅಡಗಿರುವ ಲಯವನ್ನು ಅರಿತವನು ಪ್ರತಿಯೊಂದನ್ನೂ ಉತ್ಸಾಹದಿಂದ ಎದುರಿಸುತ್ತಾನೆ. ಭವಸಾಗರದಲ್ಲಿ ಆನಂದದಿಂದ ಈಜಾಡುತ್ತ, ಅದರಾಚೆಯ ದಡದತ್ತ ಸಾಗುತ್ತಾನೆ.

ಮೇ ತಿಂಗಳ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳು

೧೧	ಶುಕ್ರವಾರ	ಏಕಾದಶಿ
೨೫	ಶುಕ್ರವಾರ	ಏಕಾದಶಿ